

100. Sayı Münasebetiyle Liberal Düşünce Dergisi Hakkında Bir Değerlendirme

A Review of the Quarterly Liberal Thought on the Occasion
of the 100th Issue

Tanel Demirel*

Elinizdeki bu sayı Liberal Düşünce Dergisi'nin 100. sayısı. Türkiye gibi anti-liberal düşünce ve siyaset geleneklerinin güçlü olduğu bir toplumda "liberal" olduğunu net bir biçimde vurgulayan bir misyon dergisinin 100. sayıya ulaşması bir başarı öyküsü. Dergi liberal kelimesinin alerji yarattığı bir dönemde, özellikle gençler için cesaretlendirici önemli bir platform oldu. 2001 yılında yardımcı doçentliğe atanmam için rapor yazmakla görevlendirilen bir siyaset profesörünün, *Liberal Düşünce Dergisi*'nde yayınlanmış biri Frederick Hayek diğeri Mancur Olson hakkındaki iki yazıma işaret ederek, bölüm başkanını "bir 'devlet düşmanı'nı bölüme alıyor olabilirsiniz, yeniden düşünün" diye uyardığını belirtmem gerekiyor. Böyle bir atmosferde derginin bugünlere gelmesinde emeği geçen herkes kutlanmayı hak ediyor.

Diğerk taraftan başarıyı kutlamanın yanında derginin gelecekte halihazırda olduğundan daha etkili olabilmesi için neler yapmalı sorusu üzerinde de düşünmeli. Derginin 25 yılı aşan serüvenine baktığımızda dört farklı kategoride yayın yapıldığını görüyoruz. Birinci kategoride çeviri yazılar var. Bu yazılar üst düzey teorik metinlerden, daha basit ve giriş düzeyindeki popüler metinlere uzanan geniş bir yelpaze oluşturuyor. Çoğunlukla İngilizce'den çevirilen bu yazıların dil bilen insan sayısının az olduğu dönemlerde, liberal fikriyatın geniş kitlelere tanıtılmasında önemli roller oynadığı söylenebilir.

İkinci kategorideki yazılar, liberal düşünce geleneği hakkında Türk yazarlar tarafından yapılan kimi teorik, kimi ise daha tanıtım amaçlı ve tasviri kalan çalışmalardan oluşuyor. Bu türlü yazılar, liberalizme dair Türkçe literatürün büyümesine katkıda bulundular/bulunuyorlar. Üçüncü kategorideki

*Prof. Dr. | Çankaya Üniversitesi, LDT Yönetim Kurulu Başkanı | tanel@cankaya.edu.tr
Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 100, Güz 2020, ss. 197-199.

yazılara geldiğimizde Türk siyaseti ve toplumuna dair liberal bir perspektiften yapılmış olan analiz, yorum ve önerilerden oluşan çalışmaları görüyoruz. Dördüncü kategorideki yazıların ise, ne liberalizm ne de Türkiye ile bağlantısı güçlü olmayan tarih, iktisat, kamu yönetimi, sosyoloji gibi alanlarda çalışan akademisyenlerin kalemlerinden çıkan makalelerden oluştuğu söylenebilir. Söylemeye gerek yok ki, bu dört kategori arasında su geçirmez çizgiler yok. Değişen siyasi ve kültürel konjonktür ve dergi editör ve hakem kurulunun tercihleri hangi tür yazıların öne çıkacağını belirlemede etkili oluyor.

Derginin 2019 yılında “ulusal hakemli dergi” statüsünü kazanmasıyla birlikte, dergiye gelen ve dördüncü kategori içinde düşünebileceğimiz makale sayısında da büyük bir artış olduğunu gözlemliyoruz. Artan üniversite ve öğretim üyesi sayısı, atama ve yükseltilmelerde ulusal hakemli yayın şartının olması *Liberal Düşünce Dergisi*’ne yönelik ilgiyi de artırmış gibi görünüyor. Bu, bir yönüyle çok olumlu bir gelişme. Çok daha geniş bir akademik çevreden gelen yazıların çeşitliliği ve niteliği artıyor. Öte yandan bazı riskler de var. En büyük risk, derginin bir süre sonra liberal rengin giderek daha da belirsiz hale geldiği bir akademik sosyal bilimler dergisine dönüşmesi. Yayınla ya da git felsefesinin hakim olduğu, yayın yapmaya ciddi maddi teşvikler verildiği bir akademik atmosferde, bilineni tekrar edip bir şey söylemeyen tasviri yayınları ayıklamak, bunları ödüllendirmemek her zamankinden daha önemli hale geliyor. Bu konuda gereken özen ve kararlılık gösterilmez ise, *Liberal Düşünce Dergisi*’nin de sadece atama ve yükseltilmelerdeki yayın şartını doyurmak için yazılmış makalelerin olduğu sıradan ulusal hakemli dergilerden birine dönüşme ihtimalinin olmadığı söylenemez.

Kişisel kanaatim odur ki, *Liberal Düşünce* dergisi ikinci ve üçüncü kategoriye giren yazılara daha fazla yer verebildiği ölçüde etkisini sürdürüp artırabilecektir. Diğer bir söyleyişle, öncelikle Türkiye tarih, toplum, kültür ve siyasetini analize yönelik “nitelikli” çalışmalara yer verilmesi önemli. İkincisi, Osmanlı-Türk düşünce dünyasında liberal tınılı fikirleri dile getirenler ve bu fikirler ya da hareketler hakkında halen pek az şey biliyoruz. Yine Türkiye’nin sorunlarına liberal bir perspektiften çözüm önerileri getiren çalışmalara –ki bu türlü çalışmalara yer veren dergi sayısı pek yüksek değil- ihtiyacımızın olduğu da açık.

Teorik çalışmalara gelince, artık teori taşımacılığı/tanıtmacılığının ötesine geçen çalışmaları daha fazla teşvik etmeye ihtiyaç olduğu da herhalde inkâr edilemez. Her zaman her yerde geçerli tarih- dışı ve ötesi evrensel liberal bir teoriden bahsetmek doğru değil. Liberal diyebileceğimiz bir toplum-sal siyasal yapılanmanın kurulması önündeki engeller ülkeden ülkeye göre

farklılaşıyor. Çoğu zaman Batılı ülkelerin tarihsel tecrübelerinden yola çıkılarak oluşturulmuş -ve fakat evrensel olduğu iddia edilen- genellemelerden reçeteler üreten batı merkezli liberal teorinin bu farklılıklara karşı hassas olduğunu söylemek zor.

Öncelikle Türkiye ve Türkiye'ye benzer konumda olan batı-dışı ülkelerde liberal olmanın anlamına dair söyleyecek sözlerimiz olmalı. Sömürgecilik olgusuna İngiliz, Fransız ya da Amerikan liberalleri gibi bakabilir miyiz? Toplumsal mühendislik eleştirilerine bakışımız Anglo-Sakson liberal çizgisiyle aynı olabilir mi? İktisadi kalkınma konusunda, halihazırda kalkınmış ülkelerin bizim gibiler için ürettiği reçetelerin ne ölçüde anlamlı olduğunu sorgulamak gerekli değil mi? Aynı minvalde ülkemizde çekirdek liberal ilkelerin hayata geçirilmesinin önündeki toplumsal, kültürel ve siyasal engellere dair de alışıldık analizlerin dışına çıkan taze fikirlere ihtiyacımız var.

Açık ki, *Liberal Düşünce Dergisi* tek başına böylesine ağır bir yükü omuzlayabilecek bir durumda değil, olamaz da. Düşünce dünyamızın genel kısırlığı ve zaafiyetlerini aşabilmek bir derginin boyutlarını çok aşar. Fakat en azından bu konudaki farkındalığın hep dile getirilebildiği, bu yöndeki çabaların teşvik edildiği bir platformun var olması çok önemli.

Daha nice 100. sayılara...